

Consultatieverslag lagere regelgeving Telecomcode, 6 december 2021

Een ontwerp van de lagere regelgeving ter implementatie van de Telecomcode is geconsulteerd via internetconsultatie.nl. De consultatie vond plaats van 1 oktober tot en met 31 oktober 2021. Op deze consultatie zijn in totaal 78 reacties ontvangen, waarvan er 56 openbaar zijn (zie <https://internetconsultatie.nl/amvbtelecomcode>). De meeste reacties zijn afkomstig van particulieren die zich zorgen maken over de gezondheidsrisico's van elektromagnetische velden (EMV) van antennes. Daarnaast zijn er enkele reacties ontvangen van marktpartijen en belangenverenigingen. Hieronder wordt nader ingegaan op de reacties. Dit consultatieverslag zal nog worden aangevuld voor wat betreft de wijziging van de Regeling medegebruik. Over de wijziging van de Regeling universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen zijn geen reacties ontvangen.

1. Wijziging verschillende AMvB's i.v.m. implementatie Telecomcode

Gezondheid en straling

De meeste reacties (74) zijn ingebracht door particulieren die zich zorgen maken over gezondheidseffecten in verband met elektromagnetische velden (EMV) en small cells. Er wordt onder andere aangegeven dat de effecten op de gezondheid en flora en fauna niet voldoende zijn onderzocht en dat de onschadelijkheid niet is bewezen.

Er is vanaf de komst van mobiele netwerken veel onderzoek gedaan naar mogelijke gezondheidseffecten van elektromagnetische velden (EMV). Wetenschappelijke adviesorganen, zoals de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en de Gezondheidsraad, concluderen dat er bij waarden onder de ICNIRP-blootstellingslimieten geen bewijzen zijn gevonden voor negatieve effecten op de gezondheid door blootstelling aan EMV. De blootstellingslimieten zijn opgesteld door het wetenschappelijk instituut *International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection* (ICNIRP). ICNIRP is een door het WHO erkende internationale commissie die zich bezighoudt met de bescherming tegen mogelijke gezondheidseffecten van niet-ioniserende straling, op basis van alle beschikbare wetenschappelijke onderzoeken naar allerlei denkbare mogelijke gezondheidseffecten. De enige gevonden gezondheidseffecten zijn als gevolg van te veel opwarming van het lichaam bij blootstelling boven de limieten. De limieten beschermen (ruim) tegen die mogelijke opwarmingsschade aan het lichaam. De blootstellingslimieten worden ook toegepast bij het voldoen aan de productveiligheidseisen voor apparatuur die in de handel wordt gebracht¹. De ICNIRP normen zijn door de Raad van de Europese Unie aanbevolen (aanbeveling 1999/519/EG) aan haar lidstaten. Nederland hanteert, net als veel andere EU-lidstaten, deze blootstellingslimieten.

ICNIRP beoordeelt regelmatig de stand van de wetenschap op het gebied van elektromagnetische velden en gezondheid. In maart 2020 zijn de limieten bevestigd en gepreciseerd op basis van de actuele stand van de wetenschap². Uit de zeer uitvoerige meta-analyse van ICNIRP blijkt wederom dat er geen wetenschappelijke basis is om te concluderen dat er bij blootstelling aan EMV met veldsterktes onder de limieten gezondheidsschade optreedt¹⁹. ICNIRP heeft daarbij rekening gehouden met de wetenschappelijke kwaliteit en de onzekerheden van de door hen beoordeelde onderzoeken.

Zoals de Gezondheidsraad adviseert in het rapport van 2 september 2020³ zal het kabinet blijven inzetten op onderzoek naar EMV en blijft het kabinet de nieuwste wetenschappelijke resultaten volgen. Zo is er via het Horizon Europe programma van de Europese Commissie 30 miljoen euro geld beschikbaar gesteld voor extra onderzoek naar EMV en gezondheid.

Agentschap Telecom houdt toezicht op de blootstellingslimieten en doet veldsterktemetingen door het gehele land om te controleren of de blootstellingslimieten niet worden overschreden. Voor de verschillende frequenties die gebruikt worden voor telecom-toepassingen zijn verschillende limieten. Er worden jaarlijks 400 cumulatieve (breedbandige) steekproefmetingen gedaan op

¹ Richtlijn 2014/53/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake het op de markt aanbieden van radioapparatuur en tot intrekking van Richtlijn 1999/5/EG (PbEU 2014, L 153).

² <https://www.icnirp.org/en/rf-faq/index.html>

³ <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2020/09/02/5q-en-gezondheid>.

verschillende locaties en tijdstippen. Een breedbandige meting houdt in dat op een locatie de opstelsom wordt gemeten van alle radiofrequente elektromagnetische velden (2G, 3G, 4G, 5G, omroep, radar) waaraan een persoon wordt blootgesteld. De beschikbare metingen zijn publiek toegankelijk via het antenneregister⁴. Uit de metingen blijkt dat de ICNIRP blootstellingslimieten niet worden overschreden.

Via o.a. het Antennebureau⁵ en het Kennisplatform EMV en Gezondheid⁶ wordt informatie over EMV toegankelijk gemaakt voor burgers, werknemers en lokale overheden. In het Kennisplatform EMV werken RIVM, TNO, DNV GL, GGD GHOR Nederland, Agentschap Telecom en ZonMw samen. Iedereen met vragen kan contact opnemen met deze instituten. Daarnaast is er voor lokale overheden een communicatietoolkit ontwikkeld.⁷ Een aantal reacties gaat over elektrogevoeligheid. De klachten die elektrogevoeligen ervaren kunnen ernstig zijn en de kwaliteit van het leven beïnvloeden. De oorzaak van de klachten is wetenschappelijk niet duidelijk. De WHO heeft in 2005 vastgesteld dat er geen oorzakelijk verband tussen de genoemde gezondheidsklachten bij elektrogevoeligheid en blootstelling aan EMV in de leefomgeving is aangetoond.⁸

In overweging 110 van de Telecomcode is bepaald dat lidstaten ervoor moeten zorgen dat burgers niet zodanig worden blootgesteld aan elektromagnetische velden die worden veroorzaakt door elektronische communicatienetwerken dat het schadelijk is voor de volksgezondheid. Bij het vaststellen van voorschriften ter bescherming van de volksgezondheid tegen elektromagnetische velden is het uitgangspunt dat lidstaten niet afwijken van Aanbeveling 1999/519/EG. In deze aanbeveling wordt verwezen naar de blootstellingslimieten van ICNIRP uit 1998. In het Actieplan Digitale Connectiviteit werd aangekondigd dat de internationaal gehanteerde limieten (die nu in de praktijk ook worden gehanteerd) worden vastgelegd onder de Telecommunicatiewet. In maart 2020 zijn deze limieten zoals eerder aangegeven vernieuwd. De Europese Commissie heeft in juni 2021 het wetenschappelijk comité SCHEER (Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks) gevraagd advies uit te brengen over de vernieuwde ICNIRP richtlijnen uit 2020. Het advies wordt in 2022 verwacht. De Gezondheidsraad heeft in bovengenoemd advies van september 2020 aanbevolen de nieuwste ICNIRP-richtlijnen in Nederland te gebruiken als basis voor het blootstellingsbeleid. De nieuwste ICNIRP-richtlijnen zullen dan ook vastgelegd worden onder de Telecommunicatiewet. Met het wettelijk vastleggen van de limieten wordt aangesloten op het reeds onder de Telecommunicatiewet verankerde toezicht op EMV bij de handel en ingebruikname van zendapparatuur en wordt Agentschap Telecom ook voor de gebruiksfase bevoegd toezichthouder. Zo wordt aan burgers zekerheid geboden dat de elektromagnetische velden van antennes binnen de limieten blijven en geen bedreiging vormen voor de gezondheid in de leefomgeving, ook als er sprake is van meerdere antennes in de omgeving. Mede naar aanleiding van de zorgen die zijn geuit in de consultatie is een specifieke grondslag opgenomen in de Telecommunicatiewet voor het vaststellen van regels ter bescherming van de volksgezondheid.

Besluit continuïteit

Een respondent heeft gereageerd op de titel van het Besluit continuïteit. Deze respondent is van mening dat de titel van het besluit niet meer de inhoud ervan dekt, nu het besluit ziet op zowel continuïteit als beveiliging, maar enkel continuïteit terugkomt in de titel van het Besluit continuïteit. Vanwege dit punt was al voorzien in een wijziging van de citeertitel (zie artikel I, onderdeel I, van het wijzigingsbesluit).

Verder verwijst deze respondent naar de verschillende wetten en regelingen die thans bestaan op het gebied van veiligheid. Volgens deze respondent ontbreekt het aan samenhang en visie en is er geen beeld van een integraal nationaal en economisch veiligheidsbeleid dat alle sectoren overstijgt en waarin het beleid ten aanzien van telecommunicatie past. Hierover kan worden opgemerkt dat die regels, waarbij het meestal gaat om nationale implementatie van Europese richtlijnen, verschillende doelstellingen hebben en/of op verschillende doelgroepen zijn gericht.

Besluit medegebruik

⁴ <https://www.antenneregister.nl/>

⁵ <https://www.antennebureau.nl/>

⁶ <https://www.kennisplatform.nl/>

⁷ <https://www.overalsnelinternet.nl/>

⁸ <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/radiation-and-health/non-ionizing/el-hsensitivity>

Een respondent heeft opgemerkt dat het voorgestelde artikel 2a van het Besluit medegebruik moet worden aangepast om in lijn te zijn met artikel 57 van de Telecomcode en de daarop gebaseerde artikelen 5c.2 en 5c.3 van de wet en de daarbij behorende toelichting. In reactie hierop wordt opgemerkt dat met het toevoegen van artikel 2a in het Besluit medegebruik invulling is gegeven aan artikel 5c.3, derde lid, van de wet. Dit wetsartikel geeft de grondslag voor het stellen van nadere regels over de wijze waarop de voorwaarden voor het medegebruik van publieke infrastructuur voor draadloze toegangspunten met klein bereik, de zogeheten small cells, als bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet openbaar worden gemaakt. Hiermee wordt artikel 57, vierde lid, van de Telecomcode geïmplementeerd (zie ook de in hoofdstuk III van deze memorie van toelichting opgenomen implementatietabel). Het artikel ziet niet op implementatie van artikel 57, eerste lid, van de Telecomcode, dat een meer algemene bepaling is, die zich in het bijzonder richt op de omgevingsrechtelijke aspecten van de plaatsing van small cells. Het voorgestelde artikel 2a in het Besluit medegebruik heeft, anders dan waarvan de respondent lijkt uit te gaan, dan ook geen betrekking op het stellen van nadere inhoudelijke eisen aan de door publiekrechtelijke rechtspersonen vast te stellen voorwaarden voor medegebruik en vormt geen beperking voor de implementatie van small cells.

Deze respondent merkte ook op dat op basis van artikel 5c.2 van de wet bij algemene maatregel van bestuur nadere regels kunnen worden gesteld ten aanzien van de fysieke en technische kenmerken van draadloze toegangspunten met klein bereik en de hoogte van de vergoeding voor medegebruik van publieke infrastructuur, terwijl het voorliggende ontwerpbesluit dit niet invult. In reactie hierop wordt opgemerkt dat het klopt dat artikel 5c.2, derde lid, van de wet de mogelijkheid biedt om nadere regels te stellen over de fysieke en technische kenmerken van draadloze toegangspunten met klein bereik, de zogeheten small cells, en de hoogte van de vergoeding van het medegebruik van publieke infrastructuur. De Europese Commissie heeft evenwel met de in de paragrafen 1.2.4 en 1.2.6.3 genoemde Uitvoeringsverordening (EU) 2020/1070 thans de fysieke en technische kenmerken van small cells vastgesteld. Deze uitvoeringsverordening bevat specifieke bepalingen ten aanzien van de technische en fysieke kenmerken van small cells en biedt geen ruimte of bevoegdheid om hiervan af te wijken. Gezien de algemeen geldende, directe werking van de uitvoeringsverordening is er thans ook geen aanleiding om aanvullende regels op te nemen ten aanzien van afwijkingen of aanvullingen op de in die verordening beschreven kenmerken van small cells. Het voorgestelde wetsartikel waarborgt een eenvoudige implementatie in nationale wetgeving indien toekomstige aanvullende of andere Europese regelgeving ten aanzien van de fysieke en technische kenmerken van small cells dat vergt.

Ten aanzien van de vergoedingen voor het medegebruik, bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet, is zo veel mogelijk aangesloten bij hetgeen hierover is bepaald voor het stelsel van medegebruik, bedoeld in hoofdstuk 5a van de wet. In het voorgestelde artikel 5c.2, tweede lid, van de wet is reeds bepaald dat dit een marktconforme vergoeding dient te zijn. Dit komt qua strekking overeen met de in artikel 5a.5, eerste lid, van de wet genoemde eis van een redelijke vergoeding. Dit vereiste volgt tevens uit artikel 57, vijfde lid, van de Telecomcode, de grondslag waarop het voorgestelde artikel 5c.2, tweede lid, van de wet is gebaseerd. Dit laat onverlet dat verzoeker en ontvanger van het verzoek afspraken kunnen maken over de hoogte van een vergoeding in een privaatrechtelijke overeenkomst.

Voorts merkte deze respondent op dat de normstelling van voorwaarden voor het medegebruik als bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet ontbreekt in het voorgestelde artikel 2a van het Besluit medegebruik. In reactie hierop wordt opgemerkt dat het voorgestelde artikel 2a van het Besluit medegebruik de wijze regelt waarop de voorwaarden voor het medegebruik, bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet, openbaar worden gemaakt. Dit artikel is geen nadere invulling van inhoudelijke criteria ten aanzien van deze voorwaarden en verwijst expliciet naar de voorwaarden, bedoeld in het voorgestelde artikel 5c.3, eerste lid, van de wet. Met dat artikel is op wetsniveau bepaald dat deze voorwaarden billijk, redelijk, transparant en niet-discriminerend dienen te zijn.

Besluit universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen (Bude)

Een respondent heeft vragen gesteld over het voorgestelde artikel 3.5b van het Bude en met name de verplichtingen die volgen uit de onderdelen a en b. Ter reactie hierop wordt opgemerkt dat het herschreven artikel 3.5b van het Bude volgt uit de herziening van de artikelen 7.1 en 7.3 van de

wet. Beide wetsartikelen zijn ingrijpend herzien vanwege de implementatie van de Telecomcode. Artikel 7.1, zesde lid, van de wet regelt dat aanbieders consumenten in staat stellen het gebruik van diensten te bewaken en te beheersen en daartoe de consument informeren over het verbruiksniveau van diensten en het bereiken van verbruikslimieten. De onderdelen a en b van de voorgestelde bepaling zijn nadere uitwerkingen van deze verplichtingen. In dit kader is in de artikelsgewijze toelichting bij artikel 7.1, zesde en negende lid, in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel opgemerkt dat deze verplichtingen goed aansluiten bij de Gedragscode Transparantie Mobiel Datagebruik die de grootste aanbieders in 2012 hebben afgesloten. De voorgestelde nadere regels hebben betrekking op de informatie over het verbruiksniveau en de wijze van verstrekking daarvan en de vaststelling van een verbruikslimiet. Ten aanzien van de formulering is aangesloten bij de formulering uit artikel 7.1, negende lid, van de wet waarin de grondslag ligt voor deze nadere regels. Het gaat er bij de onderdelen a en b van het voorgestelde artikel om dat de consument op de hoogte is van de manier waarop het verbruiksniveau en de verbruikslimiet zijn vastgesteld, met andere woorden met welke parameters de consument rekening dient te houden bij het gebruik van de dienst. Het is voor een consument relevant op welke wijze het verbruiksniveau van een afgenomen dienst wordt bepaald, bijvoorbeeld of dit op basis van een tijdseenheid, dataeenheid of anderszins plaatsvindt. Dit geldt evenzo voor de totstandkoming van een verbruikslimiet en in welke gevallen deze van toepassing is. Het gaat hierbij niet om de afweging van de aanbieder die ten grondslag ligt aan het hanteren van een bepaald tariefplafond, of op welke technische wijze het niveau wordt gecontroleerd, maar de manier waarop het niveau zelf is bepaald en aan de hand van welke parameters het niveau is vastgesteld. Een concreet voorbeeld hiervan is de wijze waarop het tijdsverloop bij het voeren van telefoongesprekken wordt berekend, bijvoorbeeld of belminuten en seconden individueel bijeen worden geteld, of worden afgerond. Juist in die gevallen waarin er een verbruikslimiet door de aanbieder wordt gehanteerd, is het voor de consument van belang om daarvan op de hoogte te zijn zodat de consument daarop kan anticiperen met het gebruik van de dienst.

Frequentiebesluit 2013

Een aantal respondenten heeft kritisch gereageerd op het voorstel voor een artikel 22a en de daarin opgenomen uitzondering op de mogelijkheid van gedeeltelijke verhuur of overdracht. Een aantal respondenten geeft aan dat in de gesprekken onder voorzitterschap van mevrouw Medy van der Laan (de zogenoemde Dialoogsessies) tussen het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de landelijke, regionale en lokale commerciële radiostations het afschaffen van de verplichting om de techniek van Single Frequency netwerk (SFN) te gebruiken, aan de orde is geweest. Het schrappen daarvan zou onder meer het partiële verhuren van FM-frequenties mogelijk maken, aldus deze respondenten. Daarmee zouden radiostations in staat zijn om hun bereik te optimaliseren en hun marktpositie te verbeteren. Door een verbod op partiële verhuur voor commerciële radiovergunningen in onderhavige regeling op te nemen, zou de mogelijkheid om de SFN-verplichting te schrappen worden geblokkeerd.

Zoals vermeld in de Kamerbrief van 1 april 2020 (Kamerstuk 24095, nr. 511) leidt het loslaten van de SFN-verplichting tot meer storing, gegeven de bestaande planning van FM-netwerken. Daarnaast kan het loslaten van deze techniek onder meer invloed hebben op de concurrentieverhoudingen. Om deze redenen kan niet op korte termijn worden overgegaan tot aanpassing of afschaffing van deze techniek. De gesprekken die na 1 april 2020 met de sector hebben plaatsgevonden over een oplossing op de langere termijn, hebben geen aanleiding gegeven om de SFN-verplichting anders in te vullen.

Een respondent geeft aan dat (ten onrechte) de handhaving van de SFN-verplichting in de toelichting van de wet is opgenomen en geëffectueerd in lagere regelgeving. Dit is onjuist. Het voorliggende voorstel voor wijziging van het Frequentiebesluit 2013 betreft het afbakenen van de mogelijkheid om vergunningen te verhuren en over te dragen.

Voorts zijn respondenten kritisch over de gebruikte argumenten om partiële verhuur van vergunningen voor commerciële omroep niet mogelijk te maken, te weten programmeringseisen en doelmatig frequentiegebruik. Het is juist dat, zoals respondenten naar voren brengen, de clausuleringsverplichtingen (programmeringseisen) bij gedeeltelijke verhuur onverkort zouden blijven gelden. Dat neemt niet weg dat het lastig zal zijn om bij gedeeltelijke verhuur of overdracht

de programmeringseisen volledig te blijven toepassen en in elk geval is de handhaving hiervan problematisch.

Inzake de kritiek op het argument van doelmatig frequentiegebruik wordt het volgende opgemerkt. Synchronisatie door middel van een (Near) Single Frequency Network ((N)SFN) voorkomt of beperkt in vergaande mate schadelijke interferentie binnen het beoogde verzorgingsgebied. Dit was reden om de SFN-techniek te gebruiken bij de herindeling van de FM-band in 2003 en de toen ingevoerde frequentieplanning is in essentie ongewijzigd. Het schrappen van de SFN-verplichting bij de huidige planning van FM-netwerken zou, anders dan respondenten menen, een behoorlijke invloed op het bereik hebben. Het effect van niet toepassen van (N)SFN is bij bijvoorbeeld het landelijk kavel A01 een verlies van bijna 12% op het demografisch bereik, uitgaande van een bereik van circa 70% bij toepassing van (N)SFN.

Tenslotte brengen respondenten naar voren dat het doelmatigheidsargument eenzijdig is omdat het bereik niet alleen afhankelijk is van de frequentieplanning maar ook van de wijze waarop de vergunninghouder gebruik maakt van de vergunde frequentieruimte.

Het is correct dat de mate waarin vergunde frequentieruimte wordt gebruikt, niet alleen afhankelijk is van de frequentieplanning maar ook van het feitelijk gebruik. Dat doet er niet aan af dat op het niveau van de indeling van de FM-band de doelmatigheid in belangrijke mate wordt bepaald door de toepassing van de SFN-verplichting.

Verder heeft een respondent met betrekking tot het voorstel voor een nieuw artikel 18a verzocht om een uitzondering te maken voor vergunningen die zijn verleend ten behoeve van lokaal gebruik of private netwerken. Artikel 49 van de Telecomcode is echter van toepassing op alle vergunningen die worden uitgegeven voor frequenties die door middel van een harmonisatiebesluit zijn geharmoniseerd voor draadloze breedbanddiensten voor elektronische communicatie. Doorslaggevend is de aanwezigheid van een harmonisatiebesluit, en de bestemming die daarin wordt voorgeschreven. Er wordt in artikel 49 van de Telecomcode geen verder onderscheid gemaakt op grond van bijvoorbeeld de geografische reikwijdte van een vergunning of de wijze waarop vergunningen zijn verleend. De gevraagde uitzondering is dan ook niet mogelijk.

Deze respondent heeft verder enkele implementatietechnische aspecten naar voren gebracht. In zijn algemeenheid geldt dat bij de omzetting van een Europese richtlijn zo goed mogelijk moet worden aangesloten bij bestaande wet- en regelgeving. Bij de implementatie van richtlijnen moet worden voorkomen dat door het onnodig overnemen van passages in nationaal recht inconsistenties of onduidelijkheden ontstaan. Betreffende de opmerking over het vierde lid wordt opgemerkt dat het niet noodzakelijk is om de verwijzing in artikel 49, tweede lid, naar artikel 55 van de Telecomcode als zodanig te implementeren in artikel 18a omdat de Minister van Economische Zaken en Klimaat reeds in het algemeen rekening heeft te houden met de doelstellingen van de Telecomcode. Dat geldt in het bijzonder ook binnen het bredere kader van vergunningverlening en de daaraan te stellen procedurele en inhoudelijke voorwaarden, overeenkomstig artikel 3.10 van de wet. Ook voor de suggestie om wettelijk vast te leggen dat maatregelen in het kader van het verlengingsregime proportioneel, niet-discriminerend, transparant en gemotiveerd moeten zijn, geldt dat dit niet noodzakelijk is. De Algemene wet bestuursrecht noopt de Minister van Economische Zaken en Klimaat er reeds toe deze randvoorwaarden in acht te nemen. Naar aanleiding van de opmerking over het zevende lid is in onderdeel a de randvoorwaarde van de voorgestelde bepaling aangepast. Bij nader inzien verdient het de voorkeur naar de in artikel 45, tweede lid, van de Telecomcode bedoelde doelstellingen te verwijzen, omdat hiermee expliciet wordt vastgelegd dat ook de in die bepaling genoemde subdoelstellingen relevant zijn. Tenslotte werd gewezen op het vermeende ontbreken van de uitzondering voor specifieke projecten op de korte termijn. Vergunningen daarvoor worden verleend op grond van artikel 3.12 van de wet en worden derhalve gedekt door onderdeel b van het zevende lid.

Een respondent heeft opgemerkt dat de voorgestelde wijziging van het Frequentiebesluit 2013 te beperkt is voor gebruik in de praktijk door gemeenten en heeft verzocht om de wijziging zo aan te passen dat alle antennes en opstelpunten van openbare en private netwerken die gebruik maken van vergunningplichtig spectrum, ongeacht of zij gebruik maken van publieke of private infrastructuur en ongeacht of zij onder toepassing van hoofdstuk 5c van de wet zijn geplaatst, worden geregistreerd in het Antenneregister. In reactie hierop wordt opgemerkt dat de

voorgestelde wijziging van lagere regelgeving, waaronder het Frequentiebesluit, strekt tot implementatie van de Telecomcode. Deze implementatie is beleidsarm van aard. Dit betekent dat voor de voorgestelde wijziging aan het Frequentiebesluit alleen de gevolgen voor medegebruik van artikel 57 van de Telecomcode, geïmplementeerd in hoofdstuk 5c van de wet, zijn meegenomen. De richtlijn biedt geen aanleiding om nu een bredere reikwijdte dan hetgeen in artikel 57 van de Telecomcode is geregeld te implementeren. De kenmerken van draadloze toegangspunten met klein bereik, de zogeheten small cells, die zijn vastgelegd in de bovengenoemde Uitvoeringsverordening (EU) 2020/1070 zijn daarbij het uitgangspunt. Hierbij moet worden opgemerkt dat wanneer een antenne buiten de fysieke en technische kenmerken van small cells zoals beschreven in de uitvoeringsverordening valt, bijvoorbeeld een antenne met een inhoud van meer dan 30 liter, medegebruik als bedoeld in het nieuw voorgestelde hoofdstuk 5c van de wet per definitie niet van toepassing is. In het kader van de voorgestelde wijziging is ook van belang dat een small cell niet onder toepassing van medegebruik als bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet hoeft te zijn geplaatst om onder de registratieverplichting te vallen. De voorgestelde registratieplicht voor small cells in het Antenneregister volgt namelijk uit de uitvoeringsverordening, waardoor de plicht geldt voor draadloze toegangspunten die voldoen aan de in die uitvoeringsverordening gestelde kenmerken voor small cells. Dit staat daarmee dus los van de vraag of de small cell al dan niet door toepassing van medegebruik van publieke infrastructuur is geplaatst.

Deze respondent vroeg ook om het Antenneregister zo aan te passen dat bij antennes wordt geregistreerd wie de eigenaar en gebruiker is van de antenne of het opstelpunt. In reactie hierop wordt opgemerkt dat de voorgestelde wijzigingen strekken tot implementatie van de Telecomcode. De Telecomcode bevat geen regels over dergelijke aanpassingen aan de registratiewijze van antennes waardoor dit buiten de reikwijdte valt van het implementatiewetsvoorstel. In relatie tot medegebruik als bedoeld in hoofdstuk 5c van de wet dient daarbij te worden opgemerkt dat indien een verzoek tot medegebruik wordt ingediend dit veronderstelt dat bepaalde informatie, zoals welke partij eigenaar zal zijn van de te plaatsen small cell, thans bekend is aan verzoeker en daarmee ook aan de publiekrechtelijke rechtspersoon ten tijde van het indienen van het verzoek.

2. Wijziging Besluit universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen i.v.m. vaststelling adequate internettoegangsdienst

Slechts één van de ontvangen reacties had (mede) betrekking op dit besluit.⁹ Deze respondent geeft aan het belangrijk te vinden dat alle ingezetenen in een gemeente toegang kunnen krijgen tot hoogwaardige breedbandverbindingen naar hun woningen en de locaties waar zij wonen en werken. De respondent pleit in dit kader voor een mogelijkheid om lokaal in te grijpen als een deel van de gemeente geen glasvezelaansluiting lijkt te krijgen. Daarnaast vraagt de respondent, gelet op het feit dat de universele dienst techniekneutraal is en ook via draadloze technieken kan worden geleverd, aandacht voor de dekking van mobiele netwerken in kustgebieden en natuurgebieden met veel dagrecreatie en evenementenlocaties.

Het is inderdaad belangrijk dat iedereen kan beschikken over snel internet. De coronacrisis heeft onderstreept hoe belangrijk snel internet is voor economische en sociale participatie. Gemeenten hebben reeds mogelijkheden om hierop te sturen. Een marktpartij die een glasvezelnetwerk wil uitrollen, heeft daarvoor in ieder geval een instemmingsbesluit nodig van de gemeente. In de praktijk gaat hier vaak een samenwerkingsovereenkomst of convenant tussen de marktpartij en gemeente aan vooraf. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) heeft in de marktstudie over de glasvezelmarkt van 6 mei 2021¹⁰ aangegeven dat in een samenwerkingsovereenkomst afspraken kunnen worden opgenomen over de gebieden die in een glasvezelproject worden meegenomen. Zo kan de gemeente bijvoorbeeld sturen op uitrol in de volledige gemeente. Op deze manier kan de gemeente volgens de ACM mogelijk voorkomen dat er *cherry picking* plaatsvindt, waarbij enkel de meest rendabele gebieden in een gemeente door een partij worden aangesloten.

⁹ Deze reactie vermeldt abusievelijk dat dit deel van de reactie betrekking heeft op de wijziging van de Regeling universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen, die tegelijkertijd is geconsulteerd. Uit de reactie blijkt dat het gaat om het onderhavige besluit.

¹⁰ Kamerstuk 26 643, nr. 754.

Desalniettemin zullen er naar verwachting onrendabele adressen overblijven die niet zonder aanvullende overheidsinterventies door de markt worden aangesloten. Zoals verzocht door de motie Van Dijk c.s.¹¹ worden de kosten en technologische alternatieven om deze adressen te ontsluiten onderzocht. De Tweede Kamer zal begin 2022 worden geïnformeerd over de uitkomsten van dit onderzoek. De telecomsector heeft onlangs een gezamenlijk voorstel gedaan om deze adressen van snel internet te voorzien en hiervoor middelen uit de Europese Recovery and Resilience Facility in te zetten.¹² De Minister van Financiën heeft de Tweede Kamer op 1 november 2021 geïnformeerd¹³ over het vervolgproces met betrekking tot het Nederlandse Recovery and Resilience Plan (RRP). Het is aan de formatie om te bepalen welke maatregelen worden opgenomen in het Nederlandse RRP. Daarbij is het belangrijk dat er een integrale afweging wordt gemaakt.

Wat betreft de dekking van mobiele netwerken waar deze respondent aandacht voor vraagt, moet in de eerste plaats worden opgemerkt dat de universele dienst een vangnet is voor het garanderen van de beschikbaarheid van de adequate breedbandinternettoegangsdienst op een vaste locatie en niet voor het garanderen van mobiele dekking. Voor mobiele dekking is het stellen van dekkingseisen het instrument en is er een dekkingseis verbonden aan de vergunningen voor de 700 Mhz-band. Indien het op enig moment nodig mocht blijken één of meerdere ondernemingen aan te wijzen om in de adequate breedbandinternettoegangsdienst op een vaste locatie te voorzien, dan mogen deze aangewezen ondernemingen kiezen welke techniek zij hiervoor inzetten, mits zij daarmee voldoen aan de vereisten van artikel 2.1 van het Bude. Dit staat los van de geldende dekkingseisen en de daarop geformuleerde uitzondering voor Natura2000-gebieden.

3. Wijziging van de Regeling medegebruik i.v.m. implementatie Telecomcode

[wordt op een later moment aangevuld]

4. Wijziging van de Regeling universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen i.v.m. implementatie Telecomcode

Er zijn geen reacties ontvangen over deze regeling.

¹¹ Kamerstuk 24 095, nr. 536.

¹² "Recovery and Resilience Facility: gigabit-snelheden voor iedereen", NLdigital, 7 oktober 2021 en "[Ook de laatste 20.000 huishoudens moeten we aansluiten op breedband](https://www.nldigital.nl/news/consortium-wil-laatste-20-000-huishoudens-moeten-we-aansluiten-op-breedband)", 2 november 2021, <https://www.nldigital.nl/news/consortium-wil-laatste-20-000-huishoudens-aansluiten-op-breedband/>

¹³ 2021D41011